

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Veronika Gašková
Article / Článok: Recenzia na knihu: Problémové ženy. Dejiny feminizmu v 11 bojoch
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.1.167-170>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

GAŠKOVÁ, V. 2023. Recenzia na knihu: Problémové ženy. Dejiny feminizmu v 11 bojoch. In *Politické Vedy*. Vol. 26, no. 1, pp. 167-170. ISSN 1335 – 2741. Available at: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.1.167-170>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

Journal *Politické vedy* is provided under the conditions of Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0. / Časopis *Politické vedy* je publikovaný na základe podmienok Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0.

RECENZIA NA KNIHU: PROBLÉMOVÉ ŽENY. DEJINY FEMINIZMU V 11 BOJOCH

BOOK REVIEW: DIFFICULT WOMEN: A HISTORY OF FEMINISM IN 11 FIGHTS

Veronika Gašková*

LEWIS, H.: *Problémové ženy. Dejiny feminizmu v 11 bojoch. [Difficult Women: A History of Feminism in 11 Fights]*. N Press, s. r. o. Bratislava, 2021. 374 s. ISBN 9788082300249.

Helen Lewis je britská novinárka, zakladajúca autorka magazínu *The Atlantic*, aktívne pôsobiaca aj v iných médiách, známa aj ako recenzentka aktuálneho diania vo svete žurnalistiky v pravidelnej televíznej relácii *The Andrew Marr Show*. Je považovaná mnohými literárnymi kritikmi a teoretikmi za kompetentnú osobnosť, ktorá sa dlhodobo a úspešne venuje problematike feminizmu z rôznych aspektov. Aj to bolo dôvodom, že v akademickom roku 2018/2019 získala titul *Women in the Humanities Honorary Writing Fellow* na Oxfordskej univerzite.

Je pozoruhodné, ako často recenzenti feministickej literatúry upadajú do nevyžiadaného klišé. Naše úvodné riadky sú toho dôkazom. Akoby bolo nutné prezentovať autorku (alebo aj autora?) feministickej literatúry tak presvedčivo, aby absolútne nevznikli pochybnosti o pravdivosti a vysokej úrovni spracovania. Akoby analýza feminizmu patrila k akýmisi podozrivým témam, ktorá ak chce byť publikovaná, musí byť patrične ocenená ešte pred tým, ako dielo čitateľ vezme do rúk v podobe knihy. Znalci tém súvisiacich s rodovou identitou potvrdia, že mnohé a často „háklivejšie“ témy takéto dobrozdanie nepotrebujú, stačí meno autora alebo provokujúci názov diela.

* PhDr. Veronika Gašková pôsobí ako externá doktorandka na Katedre bezpečnosti a obrany, Akadémia ozbrojených síl gen. Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši, Demänová 393, 031 01 Liptovský Mikuláš, Slovenská republika, e-mail: weron0605@gmail.com.

DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.1.167-170>

Základnou témou feministickej literatúry vždy bola, je a bude naviazanosť na filozofické či etické teórie, prípadne na rôzne vnímanie filozofickej antropológie (čo je to človek, teda muž i žena, a aké majú možnosti v historicko-kultúrnom vývoji, či rovnaké alebo rôzne). Základnou témou feministickej literatúry podľa autorky Helen Lewis, ale aj v kontexte iných nadväzovaní na spoločenské vedy, prezentovaných inými autormi/autorkami, pravdepodobne je a možno aj bolo a bude – *analyzovať postoje väčšiny spoločnosti k feminizmu – prečo sú feministky považované za problémovú skupinu?* Či už vo vede alebo v praxi.

Toto je tá povestná červená niť, čo sa tiahne celým pozoruhodným dielom Helen Lewis. Neexistuje spôsob, ako robiť feminizmus tak, aby vás to ochránilo pred útokmi, pretože vždy obsahuje radikálne požiadavky na zmenu súčasného stavu. (s. 334) V tejto súvislosti autorka uvádza výskum lingvistky Deborah Cameron zameraný na to, že: *„spoločnosť ženám neustále hovorí, že majú zmeniť spôsob, akým rozprávajú, píšú..., že často hovoria prepáč, čo potom trvalo podkopáva ženskú autoritu..., toto nekonečné dohliadanie už na spôsob, akým ženy rozprávajú – na ich hlas, intonačné vzorce, slová, syntax – sa neprijemne podobá na to, ako naša kultúra kontroluje fyzický vzhľad žien. Do feministiek sa vždy bude vyrývať pre to, aký tón a taktiku sme zvolili, no v skutočnosti nás kritizujú za to, že sme sa vôbec rozhodli ozvať sa.“* (s. 335)

Preto neexistujú bezchybné feministky. Pretože sa usilujú o dejinné zmeny, najmä v sociálnej oblasti, čím sa dostávajú do problémov. Všetci musíme odolávať modernému nutkaniu vybrať si jedno z dvoch nastavení: vyretušovať, alebo vyhodiť. Dejiny sú vždy zaujímavejšie, keď sú problematické. Všetko je problematické, ak to skúmame do hĺbky. Preto sú boje skupín, ktoré chcú spoločnosť meniť, vždy náročné, často protirečia centrálnym trendom a politikám, takže už aj ich prognózovanie spôsobuje problémy. A ak príde k skutočným požiadavkám reálnych zmien, často ako prvé znášajú dôsledky *problémové ženy – feministky*, pretože: *„ženy, ktoré sa postaví autorite alebo vyhľadávajú moc, sú opisované ako nevychované, utárané, tvrdošijné, do seba zahľadené..., a myslia si o sebe príliš veľa...“* (s. 330).

Tieto vety uvádzané autorkou v závere diela nám pripadajú doslova smiešne, ak už nie úplne irelevantné s dnešnými liberálnymi, demokratickými a hodnotovo založenými ďalšími politickými systémami, ktoré rešpektujú ľudské práva a slobody, zaručujú ich ochranu, dohliadajú na dodržiavanie všetkých prijatých opatrení.

Tento rozpor modernej spoločnosti, ktorý je akosi čoraz viditeľnejší, záleží len od geopolitickej dispozície, kde nie je taký zjavný, alebo naopak, kde je

nedodržovanie uvedených princípov už nielen v rozpore s právnou, ale aj s humánnou bezpečnosťou, alebo podľa charakteristiky *Kodanskej školy* so sociálnou bezpečnosťou, alebo napr. aj s náboženským ctením populácie. Takže vôbec nie je irelevantné sa touto anomáliou zaoberať – môžeme to charakterizovať aj tak, že to porovnáme napríklad s inou veľmi závažnou globálnou hrozbou, ktorá začína silne postihovať celý planetárny ekosystém, čomu by sa tiež dalo predísť v podstate len zmenou prístupu občanov k zmenám napr. pri ochrane prírody, biosféry a ekosystémov. Ani na jeden zo spomenutých rozporov nie sú potrebné zbrane. Peniaze áno, ale vždy je to lacnejšie, ako riešiť či už sociálne, domáce alebo sociálne transhraničné rozpory útočnou agresiou, alebo znečistenie planéty neútočnou pasivitou a nevšímavosťou.

Vyššie uvedené riadky sú sumarizáciou etických a filozofických ideí obsiahnutých v diele. Kniha má však aj druhý rozmer – rovnocenný tomu etickému a filozofickému a pre mnohých čitateľov možno dôležitejší. Je to podrobné historické a teoretické mapovanie novej (alebo ako autorka píše – tradičnejšej) histórie feminizmu, v diele datovanom rokom 1792, keď Mary Wollstonenraftová začala písať knihu *Obhajoba práv žien*.

Skúmanie postupného formovania a rozvíjania feminizmu od uvedeného roku až po súčasnosť H. Lewis rozdelila veľmi pragmaticky na *Predslov; Úvod: Nedokonale dejiny* a 11 častí (bojov) nazvaných: 1. *Rozvod*; 2. *Volebné právo*; 3. *Sex*; 4. *Šport*; 5. *Práca*; 6. *Bezpečie*; 7. *Láska*; 8. *Vzdelanie*; 9. *Čas*; 10. *Potraty*; 11. *Právo robiť problémy*. Je tu ešte *Doslov: Manifest problémovej ženy; Poďakovanie; Zdroje a použitá literatúra; Register*.

Z horeuvedeného je zrejmé, že kniha predstavuje pozoruhodný súhrn encyklopedicky spracovaných tém s presnou chronologickou a geopolitickou vymedzenosťou. Historické údaje dané podmienkami uvádza autorka vždy v kontexte s konkrétnymi udalosťami, osobami, skupinami, politicko-sociálnymi podmienkami, existujúcimi štátnymi garanciami, ale aj zákazmi, s adekvátne použitým vplyvom náboženského vyznania na opisované udalosti a s existujúcim kultúrnym kontextom.

Texty jednotlivých častí tak získavajú charakter *Genius Loci*, čo je v miestami veľmi strohom a z hľadiska údajov presnom texte istá, veľmi dobre zvolená nadhodnota. To, že udalosti uvádzané v jednotlivých častiach sú situované v rôznych krajinách a v rôznom čase, umožňuje čitateľovi pozitívne plasticky vnímať deje a ich kontext. Z metodologického hľadiska to môžeme vyhodnotiť ako adekvátne použitie niektorých základných metód – najmä komparácie a hermeneutickej metódy, ktoré výrazne umocňujú zrozumiteľnosť a logiku textu.

Vlastne nám, čitateľom, tak práve pomocou zvolenej metodológie umožňuje postupne vnímať feministické boje a pokusy o riešenie rôznych situácií nie ako náhodné „problémové“ udalosti, ale ako koncept hnutia a jeho vývojové línie za viac ako dve storočia.

Záverom je nutné dodať, že autorka sa na mnohých miestach dotýka príčin, prečo je feminizmus hodnotný aj ako porušovanie pravidiel v praktickej rovine fungovania spoločenského systému, aj v teoretickej rovine stanovovania pravidiel, ktoré by mali zlepšiť komunitnú, subštátnu a supraštátnu bezpečnosť, ktorá je v čase zmapovanom v knihe (t. j. dve storočia) sústavne ohrozovaná aj rodovou nerovnosťou a rôznym statusom muža a ženy v spoločnosti. Tým však nemáme na mysli fabulovanie starovekých vojen typu vojna, ktorá vypukla pre ženu, ale napríklad aj doteraz civilnou (nie náboženskou) históriou nespracované tragické osudy kresťanských mučeníc, ktoré tým, že hoci ako hlboko veriace osoby na jednej strane preukazovali pokoru viere, na druhej strane však svojim religióznym postojom pokoja odporovali zavedeným štruktúram spoločenského zriadenia, za čo boli kruto trestané mučením i popravou, čo malo často za následok sociálne nepokoje, vzbury i vojny a konflikty nielen v komunitnom, ale aj v širšom supralokálnom priestore.

Autorka sa tiež dištancuje od vnímania feministiek ako povrchných „načasovaných“ reprezentantiek niečoho, čo je aktuálne v spoločnosti žiadané.

V recenzovanej knihe je uvedená jedna pekná myšlienka hodná zamyslenia, ktorá potvrdzuje nutnosť rozvíjať agendu feminizmu aj naďalej, hoci sa spoločnosti súčasný feminizmus javí ako bezzubý. Je to preto, lebo sa zredukoval na dve možnosti: *povrchné oslavovanie, alebo predstieraný boj s jasnými zloduchmi*. Ani jedna z týchto možností nezohľadňuje komplexnosť problémov, a preto ani jedna nemôže priniesť výsledky. (s. 19)

Možno len predpokladať, že práve táto veta vyvolá u čitateľov recenzie zvedavosť a túžbu knihu vlastniť. A napokon, k dobrému pocitu z čítania prispel aj kvalitný preklad z anglického jazyka Katky Gabriš, čo z hľadiska prekladu odborných termínov, najmä v medziodvetvovom texte, nebýva až také bežné.